

SZENTMÁRTONI JÁNOS
„kőművese a világosságnak”

Nagy László 90. születésnapjára

Egy szülői ház a világteremtő erők bölcsője, és ennek a bölcsőnek a kisugárzása még akkor is érezhető, ha a ház lakója már nem lehet köztünk. És azért is, mert ez a ház menedéket és új esélyt nyújtott nekem akkor, amikor összegubancolódtam az életem. De legfőképp azért, mert az egyik legnagyobb magyar költőre emlékezhetek születésének 90. évfordulóján. Arra a költőre, aki már kamasz koromban megigézett és lenyűgözött a verseivel. Amikor őt olvastam, mintha a világ szerkezetét is jobban értettem, éreztem volna, és rendezetté vált, ami addig zűrzavaros volt. Nagy László harminchét éve halott. De emlékezni nem a halottakra szoktunk, hanem az élőkre. A bennünk élőkre. A máig eleven költőt idézzük, a születésére emlékezünk, a jelenvalóságára. Mert aki egyszer megszületett, az kitörölhetetlen nyomot hagy a világban. Főleg akkor, ha olyan készségek birtokában érkezett köztünk, amelyeknek segítségével megnyitotta az idő és a tér végesnek gondolt határait.

Nagy László költészete olyan mágikus erővel bír, amellyel egyszerre képes láttatni az ember homályba vesző múltját és nem kevésbé homályos jelenét. Egyszerre volt ősrégi tábor tüzek mellett a csillagokba révedő dalnok és zűrzavaros félmúltunk, jelenünk krónikása. „Versben bujdosó haramiának nevezte magát Nagy László – írja Gróh Gáspár –, a XX. századi magyar költészet varázslatos hangú kiválósága. Versben bujdosik ugyan minden költő, ám Nagy László olyan világban élt, amikor többszörösen erre kényszerült. Ahhoz a nemzedékhez tartozott, amelynek az életéről formált elképzeléseit többszörösen összetörte a történelem. A háború, az újjáépítés és újjászületés álmait eltipró diktatúra, az ’56 forradalmát követő reménytelenség ellenére kellett megharcolnia az emberbe, a szépségbe és a tisztességbe vetett hitéért.” Ez a versben bujdosás határozza meg legmélyebben Nagy László költészetét, ez a megrendítő sorsközösség egy megalázott és megfélemlített társadalommal, amelyben élni kényszerült. Hamvas Béla írja *Poeta Sacer* című esszéjében, hogy a költő esetében

a „szent” szó egyszerre jelent átkozottat és tiszteletre méltót. A költő egyszerre áldott és átkozott, mert olyan tudás birtokában van, amely a többiek fölé emeli, ez a tudás azonban olyan teherré is válhat, amely könnyen összetöri hordozóját. Nagy László valódi poeta sacer volt, egy olyan minőség hordozója, amely szinte már kiveszett anyagiasságba fulladó világunkból. Ő még tudta és élte a valódi költő-szerpepet, amelyet egy művésztárs előtt adózó versében, az *Egry ragyogásában* magára is illeszthetően eképp írt le:

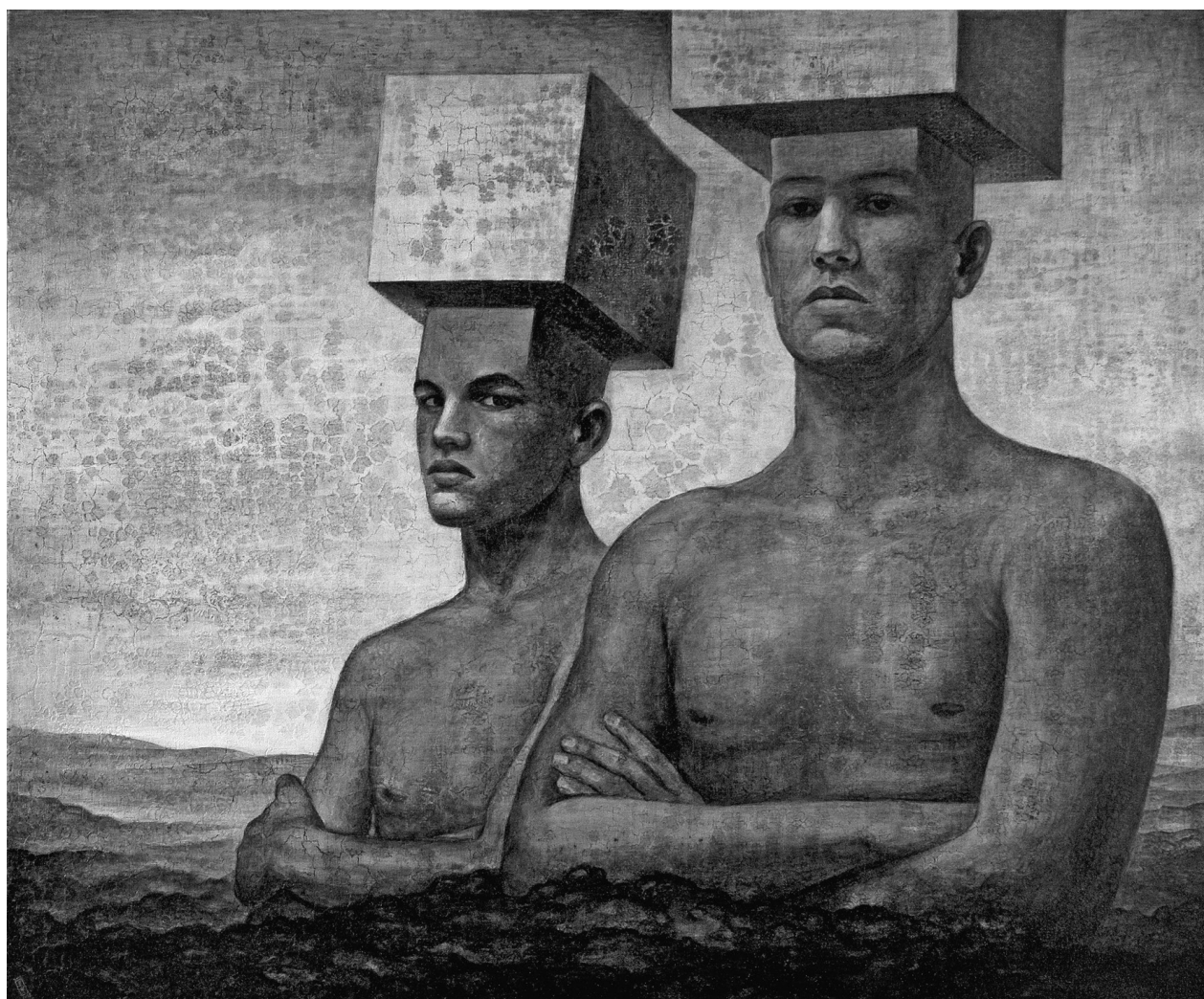
„zendül a tó és zeng a tenger
 föltámad a hullám, a villám
 reped a világ boltozata
 megölnék egymást az elemek
 alakok elvérzenének
 de ő feltartja kezét, csönd lesz
 patyolatot ád a sebekre
 rend lesz, de marad a feszeség
 a vize, az égé, a hegyeké
 homlokok tektóniája
 kőművese a világosságnak
 siratja az elherdált világot
 s fölépíti káprázatában”

Ez a részlet mindennél ékebben bizonyítja, hogy Nagy László a XX. századi magyar költészet, de ezen túl az egyetemes világlíra egyik állócsillaga. Személyében egy olyan költő volt itt köztünk ötvenkét esztendőn át, aki sorsában, vállalásában a magyarság és az egész emberiség egyetemes történetét testesítette meg. Ahogy Jánosi Zoltán írja *Sebekre küldött patyolat* című kiváló esszéjében: „... a Nagy László-vershőst nemcsak a bajvivő, a küzdő magatartás jellemzi. Ez a hős nemcsak a bajnok, a vitéz, a dalia vonásaival telített, hanem egy jobb világ építője, teremtője is: *kőművese a világosságnak*. Harca eredményeképpen nem sebeket okoz, hanem, éppen ellenkező módon, a világ sebeit gyógyítja: *patyolatot ád a sebekre*.” Nagy László költészete mindmáig élni segít, és ennél magasabbra, ennél világlóbb csúcsokra költészet nem juthat. Kilencven éve született Nagy László, de az erők, amelyeket kivételes költői érzékenységével megzabolázott, a világ teremtésével egyidősek. Ami azt is jelenti, hogy Nagy László költészete a világ teremtésével egyidős, hiszen minden sorát, minden elemi erővel felvillanó költői képét ezekből a világgal egyidős erőkből meríti.

Elhangzott a Nagy László Emléknapon, Iszkázon, 2015. július 18-án

„Másik évszázadban, másik évezredben, másfajta világban élünk – írja Vasy Géza frissen újra kiadott Nagy László-monográfiájában –, de talán mégsem konzervativizmus, ha úgy gondolom, hogy Nagy László életművének értéke és érvényessége minden vita ellenére átjutott a túlsó partra. Nélküle szegényebb lenne nyolcszáz év magyar költészete.” Nemcsak a magyar költészet lenne szegényebb – tehetjük hozzá –, hanem mi magunk, egyes emberek, írók, olva-

sók, szülők, gyerekek lennénk sokkal szegényebbek, ha nem létezne ez a kivételes életmű. Nagy László és költészete biztos révbe ért a túlsó parton. Nekünk, a rá emlékezőknek és tisztelőinek pedig itt hagyta a túlsó part ígését. Hogy van egy biztos part a ködös és oly sokszor rémisztő látóhatár mögött. Erre az ígérethez még soha nem volt olyan égetően nagy szükség, mint ma. Higgyünk neki, ő mindig is tudta, hol a mi igazi otthonunk.

Szurcsik József: Két bajnok